

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 4.

SIBIIŪ, 15 APRILIE 1893.

Anulŭ XXIV.

SESIUNEA ANUALĂ A ACADEMIEI ROMÂNE.

Privirile tuturorŭ literaților români sŭntŭ îndreptate în ðilele acestea spre Academia română din Bucuresci, a cărei sesiune ordinară pe anulŭ curentŭ 1893 s'a deschisŭ la 23 Februaru (7 Martiu). Și cu dreptŭ cuvântŭ. Căci ilustra Academia, cărea întrunesc o cunună atâtŭ de frumoasă de distinși bărbați ai sciinței din tóte părțile locuite de Români, în periodulŭ de 27 ani ai esistenței sale a datŭ atâte dovedŭ de înaltulŭ spiritŭ, ce o conduce, încâtŭ pentru tótă lumea română ea a devenitŭ sórele luminătoru și încăldătoru în calea culturii.

Împlinimŭ dar una din cele mai plăcute datorințe, decât ne silimŭ a ține pre cetitorii foii nóstre în curentŭ barem asupra celorŭ mai însemnate lucrări și din sesiunea presentă a supremei nóstre instituțiuni culturale, și spre a puté aprețui cele-ce aŭ se urmeze, vomŭ publica înainte de tóte

Raportulŭ secretarului generalŭ, dlŭ D. Sturza, asupra lucrărilor ei din 1892—1893.

Acela este celŭ următoru :

Domnilorŭ colegi!

Îndeplinindu-mŭ datoria de a Vă presenta la deschiderea sesiunii generale espunerea obicŭnuită asupra activității Academiei în anulŭ încetatŭ, cu durere mă vedŭ silitŭ a începe și astădată cu amintiri nu mai puținŭ triste, decâtŭ la cele din urmă câte-va sesiuni trecute.

În anii din urmă Academia a suferit grele lovirii; amă perdută din mijlocul nostru unul după altul un număr însemnat de bărbați, cari prin talentele, știința, patriotismul și meritele lor erau fala Academiei române; cari prin prezența lor între noi dedeau acestei instituțiuni respectul, prestigiul și autoritatea, ce trebuie să aibă, spre a-și îndeplini înalta sa misiune.

În anul, pe care acum îl încheiăm, Academia a perdut pe trei din membrii ei cei mai distinși, cei mai iubiți: Episcopul Melchisedec, Grigorie Cobălcescu și George Sionu; ear dintre membrii corespondenței pe Dr. Felix Bamberg.

Cu cât durerea cauzată de aceste continue mari pierderi este mai puternică în noi, cu atât mai mult ea ne îndemna la o mai strânsă unire, la o mai încordată activitate, spre a micșora, pe cât se poate, urmările acestor crude lovirii ale morții nemiloase.

Cunosceti cu toții meritele mari și variate ale regretaților noștri colegi, pe cari astăzi nu-i mai putem saluta în mijlocul nostru ca la sesiunea generală a anului trecut. Le voi aminti deci numai în câte-va cuvinte.

Episcopul Melchisedec s'a strămutat dintre cei vii la 16 Maiu 1892. El a fost unul dintre cei mai învățați prelați din întreaga istorie bisericească a neamului nostru. O jumătate de secol aproape, începând dela 1843, el a lucrat spre a răspândi lumina culturii și a științei în cler și în națiune, atât ca profesor la Socola și la Huși, cât și ca părinte sufletesc și ca scriitor. El a luat o însemnată parte activă la luptele pentru unire în anii 1857 și 1858; a fost episcop al Hușilor, al Dunărei de jos, la Ismail și apoi la Galați, ear dela 1879 el a păstorit eparhia Romanului.

Scrierile sale „Cronica Hușilor” (1869), „Lipovenismul” (1871), „Cronica Românilor” (1874, 1875), precum și o mulțime de altele mai puțin voluminoase, i-au câștigat o pozițiune între cei mai de frunte ai noștri învățați și scriitori.

La 1870 Academia l'a chemat să ocupe în sinul ei locul, la care îi dau dreptul meritele învățătorei sale vaste și ale activității sale neobosite.

Prin testamentul său, ilustrul prelat a dat o nouă dovadă de iubirea și interesul, ce nutria pentru Academia română, lăsându-i întrégă biblioteca sa.

Grigorie Cobălcescu, încetat din viață la 21 Mai, 4 zile după Episcopul Melchisedec, a fost unul din cei mai de frunte naturaliști români. Singura preocupare a vieții sale a fost știința, anume științele naturale și în special geologia, pe care o iubea și o studia cu o pasiune cum rar se întâlnește. El a cutreerat mulți ani dealurile munților, văile și câmpiile țerei pentru cercetările sale geologice. Rădăcinile acestor cercetări se arată mai ales în cursurile sale de la universitatea din Iași și în alte lecțiuni, pe care le făcea. Diferite studii și note geologice, publicate de el în revistele speciale din străinătate, i-au câștigat un nume stimat în știință.

Cobălcescu a publicat, în viață fiind, o singură lucrare de întindere mai însemnată, anume „Studiul geologic și paleontologic asupra unor teraturi terțiare din unele părți ale României“ (1883). Știința și Academia l-au pierdut tocmai când începuse a pregăti publicarea unor lucrări mari din bogatele materiale științifice adunate de dânsul cu atâta zel și iubire, timp de un lung șir de ani.

George Sionu, de la 1868, când a fost ales membru al Academiei, și până la cele din urmă zile ale vieții, a luat parte cu cel mai statornic interes la viața acestei instituții. În anii 1876 până 1878 el a condus lucrările cancelariei ca secretar general.

Sionu a făcut parte din generațiunea eroică și fericită, care a dus cu succes strălucită lupta pentru înălțarea națiunii atât în situațiunea politică, cât și în cultură. El a făcut parte din pleiada scriitorilor, în fruntea cărora strălucia Alecsandri, și care timp de o jumătate de secol s'au inspirat

de aspirațiunile națiunii, au cântat gloriile neamului nostru, și au luminat și întărit sufletele, au înălțat inimile prin scrierile lor.

La 1 Octobrie Sion și-a încheiat viața, din care cea mai însemnată parte a fost dată activității literare. Poesii patriotice, fabule, compunerii dramatice, traduceri în versuri de scriitorii clasici ai poeziei dramatice franceze, traducerea din limba greacă a scrierilor istorice despre Români, și alte multe scrieri mai mari și mai mici, originale sau traduceri, au fost rodul neadormitei sale activități literare.

Felix Bamberg și-a făcut de timpuriu un nume prin scrierea sa asupra revoluțiunii franceze din 1848, alcătuită după acte autentice și convorbiri cu bărbații, cari au luat parte la acest însemnat eveniment istoric. Acest renume și l'a mărit prin două scrieri, cari tractează despre transformarea orientului european făcută prin tratatul de Paris din 1856, care atinge direct totă istoria modernă a României. Într'un volum de șese sute de pagini, care conține istoria orientului european de la tratatul de Paris până la tratatul de Berlin, regatul nostru ocupă un loc de onoare. A patra parte a acestui volum vorbește despre noi și conține istoria relațiilor principatelor române cu Porta otomană și cu Rusia, istoria mișcării din 1848 în România și a rezultatelor dobândite pentru ea prin tratatul de Paris, ceracteristica domniei lui Cuza-Vodă și relațiunea evenimentelor, cari s'au succedat până la izbucnirea războiului din 1876, acțiunea română-rusă dinaintea Plevnei și aședământul făcut de tratatul de Berlin din 1878. Dela Colson, Neugebauer și Ubcini nici un scriitor străin nu a tratat cu cunoștințe mai amănunțite și cu mai multă căldură afacerile românesce decât Bamberg. Espunerea lui e superioară printr'un imens material documental, pe care se spriginesce, printr'o experiență dobândită într'o activitate politică de patruzeci de ani, și printr'un talent, care i-a asigurat o pozițiune din cele mai marcante printre istoricii timpurilor moderne.

Academia a fostu reprezentată prin delegațiunî de membrii la tristele ceremonii ale înmormântărei celor trei regretați colegi decedați în țără.

O reprezentare de aceeași natură a făcutu Academia, prin însărcinarea dată d-lui N. Ionescu, la înmormântarea marelui cetățenū Dumitru Brătianu, care nu a fostu membru al Academiei, dar a fostu ministru al instrucțiunei publice la 1867 și în acéstă calitate a presidiat ședința de înaugurare a Academiei și a patronatū constituirea și începutul activității sale. În amintirea acestor fapte Academia s'a cređutū datore, a ȃice cuvântulū sēu de recunoscința cātră memoria patriotulū ilustru.

Academia a participatū în anulū trecutū la sērbarea unū evenimentū pe atātū de îmbucurătoriu, pe cātū este de rar. Venerabilulū nostrū colegū, G. Barițiū, privitū de întregū neamulū românescū cu cea mai înaltă vēnerațiune pentru munca sa neobosită de șase decenii în luminarea și înăltarea națiunei, a implinitū la 12 Maiū trecutū, 80 de anî ai vieții sale. Academia, căre a fostu fericită a numēra dela a ei înființare pe d-lū Barițiū între membrii sēi, a luatū parte la sērbarea, care s'a făcutū cu acéstă ocașiune la Sibiiū. Colegiī nostrii d-niī V. A. Urechiă, Gr. Ștefănescu, Gr. G. Tocilescu, P. Poni și I. Vulcan aū reprezentat Academia, înmānānd Nestorului scriitorilorū romāni o adresă de felicitare a Academiei.

Ascultāndū relațiunea d-lorū colegi V. A. Urechiă și Gr. Tocilescu despre sērbarea dela Sibiiū, precum și scrisōrea de mulțemire a d-lui G. Barițiū, Academia — în ședința dela 29 Maiū — a decis, a publica într'un volumū o culegere din scrierile cele mai caracteristice eșite din condeilū domnului Barițiū în decursul lungei sale activități literare și politice, începēnd dela 1838. Cu alegerea și coordonarea scrierilorū, cari vor forma acéstă publicațiune, s'a însărcinatū o comisiune compusă din d-niī Sturdza, Gr. G. Tocilescu și Nicolae Densușanu.

Ședințele de preste an.

În ședințele din cursul anului, pre lângă lucrările curente, s'a au cetitū mai multe memorii, s'a au făcutū diferite comunicări.

Mai alesū d-nii colegi Urechiă și Tocilescu au ocupatū mai multe ședințe, cetindū diferite lucrări.

Dlū V. A. Urechiă, în ședința dela 4 Decembre a cetitū o notă istorică, îndreptând șirulū cronologicū alū domniilorū lui Eustratie Dabija, Ioanū Duca și Alecsandru Iliășū, domniū Moldovei.

În aceeași ședință dlū Urechiă a cetitū o parte din memoriulū sēu asupra domniei lui Alecsandru Moruzu la 1793; după care a cetitū o poveste cu subiectū istoricū „Jurământulū țerei la 1790“.

La 5 Februarilū dlū Urechiă a cetitū unū documentū dela finele secolului trecutū despre alegerea de cătră Divanū și prin votū secretū a ispravnicului de Buzeū.

În mai multe ședințe dlū Urechiă a comunicatū copii de documente istorice procurate de dlū C. Esarcu din arhivele dela Veneția.

De unū deosebitū prețū este manuscrisulū, pe care l'a dăruitū dlū Esarcu prin dlū Urechia și care are titlulū : „*Visitatio generalis omnium ecclesiarum catholici romani ritus in provincia Moldaviae... per Fratrem Marcum Bandi nam à Seopia*“. Acastă visitațiune s'a făcutū, la 1646, și descrierea ei a fostū terminată la 1648. Domnulū Urechia a făcutū o espunere asupra însemnătății acestei scrieri ca mijlocū de informațiune pentru cunoșcerea istoriei țerei pe la mijloculū secolului XVII.

Colegulū nostru dlū Gr. G. Tocilescu a făcutū, la 13 Novembre, Academiei o relațiune asupra activității și publicațiunilorū societății franceze de archeologie din Parisū și ale societății archeologice dela Orleans, precum și asupra congresului de archeologie, care s'a au ținutū în vara anului

trecută la Orleans, unde dl. Tocilescu a reprezentat Academia.

În aceeași ședință dl. Tocilescu a arătat rezultatele însemnatelor cercetări archeologice făcute în luna Octombrie asupra valurilor romane din Dobrogea numite „Valurile lui Traian”.

În ședința publică dela 15 Ianuarie dl. Tocilescu a citit un memoriu despre statul Iașilor, care după rezultatele cercetărilor sale, trebuie să fi existat între statul Bêladului la sud și Țeara Moldovei la nord, înainte de fundarea principatului Moldovei de Bogdan Dragoș în secolul XIV.

La 5 Februarie, în ultima ședință publică, dl. Tocilescu a prezentat o dăruire de seamă despre ultimele săpături făcute în ruinele orașului Tropaeum Traiani la Adam-Clissi în Dobrogea și despre însemnătatea acestei cetăți.

Dl. I. C. Negruzzi a făcut în ședința dela 9 Octombrie o relație despre congresul internațional de geografie și despre sărbătorile, cari s'au făcut în vara anului trecut în onoarea lui Cristof Columb la Genova, unde dl. Negruzzi a reprezentat Academia.

În ședința dela 4 Decembrie dl. Sp. Haret a citit o notiță a d-lui N. Coculescu asupra organizării unei misiuni franceze în Senegal pentru observarea eclipsei totale de soare dela 4/16 Aprilie 1893, misiune din care va face parte și tinerul astronom român. La această notă dl. Haret a adăugat unele observații proprii.

La 29 Ianuarie dl. membru corespondent C. Gogu a făcut o comunicare asupra variației gravitației în același punct pe suprafața pământului.

În ședința dela 20 Noiembrie am făcut însumi o comunicare despre portretul lui Mihai Vodă Viteazul aflat într'un tablou în muzeul din Viena al pictorului olandez Franz Francken, contemporan al marelui nostru domn.

Diferite lucrări au fost comunicate Academiei și se află trimise în studiul secțiunilor, cari Ve voru presenta în această sesiune raporte și propunerii asupra lor. Astfelii se află în studiul secțiunei literare o lucrare de dlă Lobelü, censorü-inspectorü în ministeriulü instrucțiunei publice din Constantinopole, despre etimologia cuvintelorü turcesci din Glosariulü Laurianu-Masimü. În esamenulü secțiunilorü literară și istorică s'a trimisu o lucrare a d-lui baron Guillaume intitulată *Essai bibliographique sur l'ancienne Dacie, la Roumanie et les Roumains*. — Secțiunea științifică are în studiu două lucrări ale d-lui St. C. Hepites intitulate: *Temperatura lunei Ianuariü 1893 st. n. în România, și revista climatologică anuală, anulü 1892 st. n.*

Evenimentulü fericitü, care a înveselitü întrégă țera, căsătoria A. S. R. principelui României, a avutü resunetü și în Academie, care numără pe A. S. Regală principele moștenitorü printre membrii sei onorari.

În ședința publică dela 15 Ianuariü dlă membru corespondentü D. C. Ollănescu a cetitü o odă de bună-venitü adresată „Altețelorü Lorü Regale principelui Ferdinandü și principesei Maria ai României“; ear în ședința publică dela 5 Februariü dlă N. Quintescu a cetitü „omagiulü artelorü, scenă lirică după Schiller, adaptată principesei Maria a României cu ocasiunea căsătoriei și venirii în țeară a Alteței Sale Regale“.

Publicațiunile Academiei.

În cursulü anulü s'au făcutü următoarele publicațiuni:

1. Din anelele Academiei s'au tipărit:

a) Tomulü XIV, cuprinđend partea administrativă și debaterile din anulü 1891—92;

b) Tomulü XII — Memoriile secțiunei literare s'a terminatü prin memoriulü P. S. episcopü Ghenadie al Rîmnicului despre „Două manuscrise românesci din secolulü XVII“.

c) Tomul XII — Memoriile secțiunii istorice s'au încheiatu prin terminarea tipăririi număróselor documente anecstate la „Memoriulú asupra períodei din istoria románilorú dela 1774—1786“ de dlú V. A. Urechiá. Pentru mai ușórá întrebunțare a bogatului materialú de documente istorice cuprinse și anecstate la acestú memoriú, s'au făcutu și tiparítú la finele volumului unú índice cronologicú completú alú tuturorú documentelorú.

d) În tomulú XIV — Memoriile secțiunii literare s'au tipăritú memoriulú dlui T. D. Speranția despre fabulá și alú dlui B. P. Hașdeú despre genealogia popórelorú balcanice. Acestú volumú se va încheia cu discursulú de recepțiune alú dlui I. Vulcanú despre fabulistulú Dimitrie Țichindealú, discursú cetítú în sesiunea trecutá și alú căruiú manuscrisú se aflá încă la autorú pentru revisiune și completare.

2. Nascerea și ímmorméntarea la románi de dlú S. Fl. Marianú a íntrunitú în sesiunea trecutá voturile d-vóstre pentru acordarea premiului Eliade-Rádulescu, la alú căruiú concursú s'a prezentatú. Decisiunea luatá de Academie în sesiunea din 1891, ca membrii ei s'e nu mai póta presenta lucrările lorú la nici unú concursú, a ímpedecatú a se da dlui Marianú valórea premiului, care se acordase lucrării sale înainte de a se cunósce numele autorului. În vederea ínsemnătății lucrării și după hotărírea Academiei acéstá scriere a fostú tipăritá, după cererea autorului, în dóue volume deosebite: „Nascerea la románi“ și „Ímmorméntarea la románi“.

3. Din istoria lui Herodotú, în traducerea premiatá a dlui D. I. Ghica, s'au mai tipăritú cólele 20—23, ajungéndú până la capú 193 din Cartea I.

4. Din colecțiunea discursurilorú rostite de M. S. regele în cursulú íntáilorú 25 aní de domnie (1866—1891), conformú decisiunii luate în sesiunea din 1890, s'au tipăritú până acum 10 cóle. Lucrarea va continua, și sperámú s'e fiá terminatá în anulú viitorú.

5. Aă rămasă a se tipări în anulă viitoriū :

a) Ţeranulă română de dlă Gr. G. Tocilescu, lucrare premiată la 1882.

b) Catalogulă monumenteloră epigrafice și sculpturale din Museulă națională de anticităă, de dlă Gr. G. Tocilescu.

c) Flora Dobrogei, de dlă Dr. D. Brândză, lucrare premiată la 1887.

d) Tomulă II din Psaltirea publicată romănesce la 1577 de Diaconulă Coresi, din care colegulă nostru dlă B. P. Hașdeu, însărcinată cu acestă edițiune, a tipărită primele 4 côle.

6. Din *Etymologicum magnum Romaniae* colegulă nostru dlă B. P. Hașdeu a încheiată tomulă II, terminândă literele A și Ă. A începută apoi tomulă III, din care făscióra I, cuprinđendă litera B., până la cuvântulă Ban inclusiv, este terminată și Vi se va presenta chiară în cursulă acestei sesiuni.

7. Dlă colegă V. A. Urechă a continuat la tigografia statulă tipărirea scrierei sale Istoria culturăi naționale. Istoria scóleloră dela 1800—1864, scriere căreia Academia i-a acordată în anulă 1890 premiulă Eliade-Rădulescu. Dnulă Urechă a prezentată tomulă II. ală acestei publicațiunii, cuprinđendă anii 1838—1848.

8. Darură și schimbă de publicațiunii. — Pentru îndestularea cereriloră primite s'aă decisă a se dărui în parte seă în totală publicațiunile Academiei următóreloră instituțiunii romăne de lectură :

Seminariulă istorico-epigrafic dela facultatea de litere din Bucurescă.

Scólei centrale de fete din Bucurescă.

Societăței de lectură a institutului teologică din Arad.

Reuniunei învățătorilor romăni dela Timișóra.

Reuniunei învățătoriloră romăni gr. cat. dela Sibiiă.

Noue relații de schimbul publicațiilor s'au stabilită cu următoarele instituții științifice străine :

Institută Națională Genevois, Genève.

Société archéologique Orléanaise, Orléans.

Société française d'archéologie, Paris.

Școala superioară, în Sofia.

Publicațiunile Hurmuzaki și cercetări istorice.

Marea publicațiune istorică, care se face sub auspiciile Academiei și sub numele nemuritoriului Eudocsiu Hurmuzaki, a continuată și în anul trecut a se desvolta atât prin tipărirea unor volume nouă, cât și prin procurare de documente istorice de prin diferite archive.

1. S'a începută tipărirea tomului II, partea 4, formată de documente din anii 1531—1575, adunate din diferite publicații străine de dlă Nic. Densușanu. S'au tipărită până acum din acestă volumă 20 côle cu 87 documente.

2. Volumulă VIII, care este formată din documente din archivele dela Veneția și din alte archive străine, precum și din colecțiunile Academiei de documente originale, începuă a se tipări înaintea sesiunei trecute. Tipărirea s'au continuată sub îngrijirea dlui Ioană Slavică și s'au tipărită côlele 8—16. Acestă volumă este aproape de a fi terminată și cuprinde până acum 690 documente din anii 1376—1640. Ună indice alfabetică ală materiiloră va termina volumulă, care va fi continuată de ală IX-lea formată din documente de aceeași proveniență, dar cronologicesce posteriore.

3. Documentele procurate din archivele și bibliotecile polone voră forma volumele I și II din suplementulă II la colecțiunea Hurmuzaki. Din aceste documente privitoare la relațiunile țeriloră române cu Polonia s'au tipărită, sub îngrijirea dlui Ioană Bogdană, întregul volumulă I de 82 côle cu 347 documente din anii 1510—1600. Documentele scrise în limba polonă suntă tipărite în tecstulă originală cu traducere franceză.

Acestă volumă, fiindă cu totul terminată, vi se va presenta chiară în cursul sesiunei actuale.

4. Volumul IV al suplentului I a fostă formată din documente din întâia jumătate a secolului XIX, procurate și coordonate de dlă D. C. Sturdza-Scheianu și de mine. Amă procurată o nouă serie de documente din epoca 1821—1848 și de aceeași natură, destulă de numărósă pentru a forma ună întregă volumă. S'a dispus decă copiarea și tipărirea acestoră documente, cară voră forma volumulă V ală suplimentului I. Tipărirea s'a începută în luna curentă Februarie.

5. În anulă trecută s'a continuată lucrarea, care se face de câți-va ană la Constantinopolă pentru a procura copii de documente istorice din arhivele patriarchiei și ale altoră instituțiuni ortodoxe grece din Turcia.

Documentele, cară se procură prin aceste cercetări, voră forma ună fôrte bogată materială istorică de celă mai mare preță pentru cunoșcerea relațiunilor seculare ale țerilor române cu instituțiunile bisericele ortodoxe din Turcia.

6. Cercetările începute în anulă 1891—92 în arhivele dela Sibiiă de cătră dlă archivară Fr. Zimmermannă au fostă continuate în anulă trecută 1892—93 și ni s'au trimisă în cursulă anulă 300 documente copiate și colaționate. Lucrarea continuă, și documentele în acestă modă procurate voră arunca fôrte multă lumină asupra relațiunilor țerilor române cu vechiulă principată vecin al Transilvaniei și în specială cu bogatele și puternicele orașe săsescă Sibiiulă și Brașovulă de lângă granițele țerei năstre.

7. Din fragmentele istorice a rămasă a se tipări volumulă VI în limba germană, care este a se forma din note separate și diferite extracte de documente, făcute de răposatulă E. Hurmuzaki.

Se va traduce românesce și se va tipări în anulă viitoră de dlă Ioană Slavică tomulă II, conformă dispozițiunilor luate în ană trecută.

8. Starea actuală a publicațiunii „ Documente privitoare
la istoria Românilor ” este următórea:

	Volumulă	Ani
	I. p. 1.	1199—1345
	I. p. 2.	1346—1450
	II. p. 1.	1451—1575
	II. p. 2.	1451—1510
	II. p. 3.	1510—1530
	II. p. 4.	1531—1575
	III. p. 1.	1576—1599
	III. p. 2.	1576—1600
	IV. p. 1.	1600—1649
	IV. p. 2.	1576—1650
	V. p. 1.	1650—1699
	V. p. 2.	1650—1699
	VI.	1700—1750
	VII.	1750—1818
	VIII.	1376—1650
Suplem. I.—I.		1518—1780
	II.	1781—1814
	III.	1709—1812
	IV.	1802—1849
	V.	1821—1848
Suplem. II.—I.		1510—1600

Cóle tipărite	Documente	Adunate de Hurmuzachi	Adause de Academie
92	553	—	553
117	691	—	691
105	722	722	—
85	517	—	517
93	462	—	462
20	87	—	87 (sub presă)
79	443	341	102
76	563	—	563
93	629	629	—
91	732	—	732
72	362	362	—
54	475	—	475
90	355	355	—
76	308	308	—
61	690	—	690 (sub presă)
135	1414	—	1414
101	988	—	988
77	203	—	203
78	415	—	415
4	10	—	10 (sub presă)
82	347	—	347
<hr/> 1.681	<hr/> 10.966	<hr/> 2.717	<hr/> 8.249

CEVA DESPRE POETULŢI POPORALŢI IOANŢI BARACŢI ŞI DESPRE SCRIERILE LUI.

(Urmare şi fine).

Acest manuscris este celŢi următoriu :

Mórtea PolicseniŢi RadacŢi,

*o domniŢa născută de baron Radac în Ţera ArdeŢului,
intemplată în anulŢi 1793, în stichuri alcătuită de IoanŢi
BaracŢi, translatorŢi magistr. din BraşovŢi,*

I.

Mai inschimbă'Ţi glasulŢi, Musă!
Şi'Ţi direge córdă ta,
Ca cu o forte simŢire
O patimă preste fire
Se mă 'nveŢe a cântă;
A cântă, cântă cu jale,
Ca să se misce din vale
Tóte petricelele,
Şi acela-şi glasŢi de musă
Până la ceriu să s'auđă,
Să simŢă şi stelele,
Cum cântam odinióră
Cu plângere din vióră
Pre Piram-Tisbe din véc,
Ce şi-au jertŢit dragostile
Şi şi-au junghiatŢi inimile
Murind făr' de nici un léc,
Căci nu i-au lăsat părinŢii
Întru dragostea credinŢii
A trăi, ci i-au închisŢi.
Aşa ei cu a lorŢi brânca
UnulŢi pentru altulŢi încă
Cu sabia s'au ucisŢi.

II.

S'au mai jertŢit o mirésă,
A lui Achile alésă,
Polixena lui PriamŢi,
Thisbe încă logodită,
De mitutică iubită,

În sabia lui Piram;
Ear aici-cu mare veste
Altă Polixenă este,
O născută de baron;
S'au jertŢitŢi, fiindŢi silită
La nunta nepotrivită
De cătră alŢi seŢi patronŢi.
Şi unde avuse cale
Dela dragostile sale
De totŢi decă o-au opritŢi,
Şi-a făcutŢi mai bine mórte
De cât la sin să nu porŢe
Pentru cine au murit.

III.

(La anul 1803.)

Şi-au gătit acum cu jale
PolicseniŢi lungă cale
Cătră vecinicul mormânt,
Care gură largă i cască
ÎnghiŢind'o s'o primésă
A putreză în pământ.
Věrsatu-şi-au scumpul sânge,
După care lumea plânge,
VeaculŢi de curëndŢi trecutŢi.
Ei acum, de nouŢi ve 'nchină
Acéstă de lacrimă plină
Junghiere, ce şi-au făcutŢi.
Sabia cea otrăvită
Şi mâna nenorocită,
Ce pe sine s'au junghiatŢi.

Pe o tinereă feciără
N'au cruțat'o se nu móră
Ci lumea o aũ priveghiatũ.

IV.

Mórtea pre toți fi culege,
Pe cei frumoși îi alege,
Pre cei aleși și mai mari
Cu sabia fi cosesce
Și sãngeratĩ îi trãntesce
În pãmẽntũ pre cei mai tari.
Nu-ĩ destulũ cã de odatã
Și al Policseniĩ tatã
Sãngele și l'aũ vãrsatũ,
Ci fiiã sa cea frumósã
Încã ca o nemilósã
Viața nu și-aũ cruțatũ
Și cu mãna inghetatã
În mormẽntũ nou s'au bãgat,
Totũ pãmẽntului s'au dat.
Așa piercã cruda flóre,
Cãnd boboculũ din piciorcã
Foile și-aũ lepãdatũ,
Lasatã fiindũ afarã
Dupã vremea de cu varã,
Nóptea de tómnã la frigũ,
Carea pãnã diminẽța
Și-au degerat tótã fața,
S'aũ sbãrcitũ ca un covrigũ.

V.

Oh! frumósã coconițã
De neamũ și de mare vițã,
Bucuria neamului!
Ți-aũ trasũ mórtea de pe tine
Podóba, și nu e bine
Nice Dumneđeului,
Așa mórte, lumea bunã!
Cã nu-ĩ aici împreunã
Mórtea subt nici un propus;
Cã n'au venitũ nepoftitã,
Ci ca desnãdãjduitã

Numãĩ însași s'a repus.
Cã mórtea se depãrtase
Și la rãsboiũ apucase
Și 'napoĩ o aũ chematũ,
Ca o desnãdãjduitã
Și de tatãl seu lipsitã
Însași așa aũ urmat.
Aũ iubitũ; însã cu cine
Se incredințase bine,
Nu i s'aũ îngãduitũ;
Ci drumulũ și înãlțarea
I-au pricinuitũ stricarea
Și așa s'au zãtignit.

VI.

Aũ iubitũ atãtũ greșitã,
Aũ fostũ acea pedepsitã,
Însã același pecat;
Și în pãmẽntũ nu mai plãnge
Unde însași s'au bãgat,
Opritã fiindũ, cu sine
Se nu-și potã face bine,
Dupã cumũ arũ fi voitũ,
Ne avẽndũ ce sã se facã
Inima și o innecatũ,
Și așa s'aũ indoitũ
Inima sã-și împileze,
Inima sã nu-ĩ cuteze
Nici a se bate mãcar,
Ca ceasorniculũ legatũ
Fãrã simțirĩ ca se batã
Și fãrã nici un habarũ;
Trupulũ numai ca masina
Sã se misce, earã splina
Și inima nici de cãtũ,
Ci se tacã și s'asculte
Sfaturile cele multe
Care i se punũ în gãtũ.

VII.

Cãci numai omulũ iubescã
Și numai susũ se gãndescã

Nu la neamū mare, bogatū,
 Ci numai la vrednicie
 Caută cu vrășmașie
 Și dice că e păcatū.
 Din așa pricinī cu sōrte
 Dacă și-au făcutū ea mōrte,
 Pēcatul alū lui era?
 Mōrte séu cāsătorie,
 Apoi care va se fie
 De a se mai bucura?
 Că dintru acéstă bōlă
 Nici unū doftorū nu mai scōlă
 Acestū feliū de-amoresatū;
 Ci inima cea oprită
 Cade desnādājduită
 Din păcatū într'altū păcatū.
 Așa a umblatū sērmana
 Polixena și dușmana
 Cea rea a vieții ei,
 Ne avēndū altă putere
 Nici cuvēnt de mângăere
 Nu scia nimenea ce-i.

VIII.

Așa lipsita de milă
 Și ca se scape de silă
 La cāsătoria sa,
 S'au făcutū singură fōrte
 O pildă cu reauă sōrte,
 Sāngele a și-l vērșa,
 Frumōsă-i nașterea bună
 Și cu mintea dimpreună
 Cândū se află la unū locū;
 Că lipsesce fudulia
 Și iubesce vrednicia
 Și-apoi e și cu noroc;
 Virtutea e laudată
 Și în haine prōste dată,
 Și păcatul osāndit
 Ūrit și în haine scumpe,
 Unde virtutea se rumpe

De mândrul cel prăpădit.
 Policsena fu oprită
 De unde era iubită,
 Și slobodă nu era
 Ca și ea se își iubescă
 Dragostea sa cea firēscă,
 Ci sila își vāiera.

* * *

IX.

Dōmne, tu ai zidit omul,
 Dar nu numai ca pre pomul,
 Ci și inimă i-ai dat,
 În carea sădiși simțire,
 Mișcare, focū și pornire;
 Trupulū cu ele legatū
 Ca medulările tōte
 Cu mișcarea sē le pōrte,
 Care de nu s'ar mișca
 Ar fi ca o împuțită
 Mocirlă nesocotită,
 Căci nimic nu s'ar mișca
 De n'ar sufla vēnturile
 Spre tōte pāmēnturile
 De rău éră s'ar strica.
 Ear când s'ar umfla pré tare
 Cu furtuna cea mai mare
 Casele le-ar ridica:
 Așa când s'ar nasce omul
 Fără simțire ca pomulū
 Și fără mișcare 'n el,
 Ar fi numai o mănūșă
 De carne, ca o păpușă
 Mișcătōre puțintel.

X.

Însē cândū aceste tōte
 Simțiri și mișcări cu glōte
 Pre omulū îl biruesc,
 Apoi se sēlbătăcesce
 Omulū și dobitocesce,
 Mințile i se slăbesc

Ear Dumneșu ziditoriul
 Li-a rënduit puitoriul
 Tuturorü mișcãrilor,
 Ea sã le povãtușcã
 Bine, sã nu sã smintescã
 Cu patima stãrilor.
 Cãndü tôte înțeleșce
 Și cu inima firesce
 Frumosü le-aü orënduitü,
 Le-aü ridicatü sus o minte
 În scannü mai înainte
 Dela capü ocãrmuitü,
 Ear mai de desuptü e pusã
 Inima a fi supusa
 Legilor celor firesci.
 Minteã sã povãtușcã,
 Faptele bune sã creșcã
 Întru cele omenesci.

XI.

Și aü ñisü; omule! etã
 Îți daü ție deodatã
 Putere se stãpãnesci;
 Însã între rãu și bine
 Îți daü, precum se cuvine;
 Ca se ñe deosebesci,
 Îți daü minte și simțire
 În inimã dupã fire
 Cu alte multe mișcãri;
 Dar îți daü și voia tötã;
 Ca tôte sã și sã pötã,
 Voie slobodã cu scãri,
 De veï urma tu sub sóre
 Inimiï ceï poftitóre,
 Puțin vei fi fericit,
 Și la urmã rãu veï plãnge
 Cãndü faptele te vorü stringe
 La jalniculü tãu sfãșitü.
 Ear de veï urma cu minte,
 Veï fi celü maï dinainte,
 Plata a ție o lua

Dupã mörte încã-ți vine
 Fericirea dupã tine
 Și plata ție se va da.

XII.

Așa Dumneșu din gurã
 Cu acestã legãturã
 Ni-aü dãruitü chipul seü,
 Ca se ne ținemü de lege,
 Se ne silimü a alege
 Binele de cãtrã rãu.
 Însã omulü nu-lü alege,
 Ci se lapedã de lege,
 Cum se cade neurmãnd,
 Voia slobodã cea datã
 Din ceriü, rãu fiind urmatã,
 Cã de necasü atãrnãndü,
 Mișcarea inimiï sale
 Întorcãndu-se spre jale
 Cãtrã rãu s'aü abãtutü,
 Și pentru rãua mișcare
 Chipulü Domnului celü mare
 Eatã cã și l'aü perdutü,
 Cã dacã trupulü va face
 Lege, numai cum fi place
 Dupã pofta inimiï,
 Totü omulü atunci remãne
 Zvãrtãcatü fãrã de frêne,
 Ca unü rodü al patimiï,

XIII.

Și trãindü preste mësura,
 La mãncãri și beuturã
 Și cu alte lãcomiï,
 Cu tötã desmerdãciunea
 Și-aü câștigatü stricãciunea
 Cu mörte sute și miï,
 Numai unü cãsü ia-ți aminte
 Cercetãzã-ți a ta minte
 Și îndatã veï vedea,
 Cã n'aü nici o rënduelã
 Ci trãescü totü în greșelã

Ómenii și vorü cădea ;
 Că unulü se umflă fórte
 Și fudulia së-și póрте
 Nasulü înălțându-se,
 Altulü ear cu dragostile
 Se frânge cu patimile
 De totü vesteđindu-se.
 Unulü de arțagü, mânie,
 De veninü cu sumeție
 Se róde la inimă ;
 Altulü pisma flü omórá,
 Nicí mai socotindü cá dórá
 Ar fi réua patimă.

XIV

Ca vermele, care strică
 Trandafirulü, ce-și ridică
 Boboculü celü crudișor,
 Ca se nu mai înfloréscă
 Nice se mai miroséscă
 Ci se piérá 'n cetișorü,
 Așa-ți róde inimile
 Stăpâniți de patimile,
 Cărora s'au aplecatü ;
 Cu patima necredinții
 Și fără stavila minții,
 In clește le-aü apucatü.
 Aici scumpul adunându-și
 Pre lada cu baní șeđându-și
 Și fiulü și-lü otrăvia.
 Și căci n'aü mâncatü, sëi stréngă
 Bine celü ce va së-i stingă
 Și nimicü nu mai avea.
 La căsătorie înéă
 Ia ce se veđi fire adéncă
 Ceí mai multí necugetândü,
 Cá mai multă vază are
 O nevrednicie, care
 Cătră bine n'are gând,
 Mai multí alegü fără minte
 Cele slabe 's mai nainte

De câtü lucrulü celü mai bunü
 Și tóte faptele bune
 Totü mai înapoí le pune
 Omulü mintosü și nebuñü.

XV.

Că mai multă cinste are
 Pelea rea cu fala mare
 De cât omulü vértuosü,
 Ne socotindü cu întreagă
 Priceperea se alégă
 Fénulü celü bunü din rogoz.
 Fiiulü celü curvariü avéñdu-și
 Haine mândre și punéñdu-și
 Moda ca un împératü,
 Íși căștigă multă vază
 Din ferestri ca së-l vadă,
 Ochiulü celü aséménatü.
 Mai multü decât acelü cu plugul
 Saü ce-și pórtă meșteșugulü
 Tótă ziua ostenindü,
 Și casa-și chivernisesce,
 Cu drépta muncă tráesce
 Prihanele ocolind.
 Ear un mire și de n'are
 Vrednicie după stare
 Fudulitü nicí câtü unü macü ;
 Destulü cá-i arde fáclie
 Pre masă cu fudulie
 Și pompele-sü, cari tí placü.

XVI.

Apoí câte o mirésă
 Decátü a ținea a casă,
 Mai multü scie de mândrii,
 După ce așa se 'nvață.
 Numái așa se resfață
 După alte jucării.
 Și miresele mai tóte,
 Se uită care cum póte
 Asupra mirelui seü,
 Ca Iuda cu dóuă fețe

Numai ea să se refete
 Cu el ca și c'unu țngău;
 Inse fiindu că parinții
 Și-au datū mâna șecotinții,
 Cu familia lucrând,
 Logodiți sunt, ce se facă?
 Nu potū strica, ca se trecă
 Patima lorū după gând.
 Pre doi dușmanī la olaltă
 Au impreunatū, și saltă
 După ce i-au cununatū.

XVII.

Ca cănele cu pisica
 Ear ei nesciindū nimica,
 Vor face casă și patū;
 De acolo se urmază,
 De nu voescū ca să-și creză
 Unulū altuia trăind.
 Ear bărbatulū cât muncesce,
 Ȋiua, nópnea se trudesce,
 Casa el chivernisindū,
 Și totū plinū de datorie
 Este, căci a lui soție
 La orașū s'au răsăfatū,
 Conturile grămădindu-ī
 Modiile premenindu-ī,
 După cum s'au invētatū,
 Caféua și ciocolada,
 Golind bărbatulū lada,
 Prea lesne l'au sērăcitū,
 Ne avēndū nici o pēstrare
 Până s'au făcutū că n'are
 Totū în zadarū au muncitū.
 Aceștia suntū părinții.
 Ce le strepezescū și dinții
 De pruncii ce vorū avea.

XVIII.

Moisi de dēnșii grăesce
 Unde Domnulū porancesce,

Ce pedeapsă să le dea,
 Întru a dóua poruncă
 Acestū cuvēnt le aruncă
 Părinților ticăloși:
 Că în fii se rēsplătesce
 Pēcatulū lorū, ce vorbesce
 Scriptura de pēcatoși;
 Óre putređindū tulpina,
 De unde ese pricina,
 Ramurile cum vorū sta?
 Așa trăindū, în pēcate
 Părinții și 'n sănătate,
 Fiii ce vor mai gusta?
 Că prunci bunī ei nu vor cresce,
 Și cresce-ī-vorū creștinesce,
 Cândū bunī nu suntū chiarū nici ei?
 Ci trăescū totū în mânia,
 Gēlceava și dușmânia,
 Ca doi hărăiți căței.

XIX.

Acesta nu-i traiu, ci mórte
 A iadulū mare sórte,
 Fără tignă, fără gustū,
 Poama rea și pădurētă,
 Amară fără dulcētă,
 Poama seacă, fără mustū;
 Dar omulū atunci trăiesce
 Și voe bună-și găsesce,
 Cândū trăiesce mulțemitū;
 Ear unde nu e dulcētă,
 Mai rea e acea viētă
 Decât de a fi moritū;
 Acea plantă nu trăiesce,
 Ci numai câtū înflorește
 Pre din afară și ea,
 Ear pre din lăuntru are
 O putrejune prea mare,
 Ce nu se póte vedea.

XX.

Luați, părinți, pildă mare
 Dela așa întemplare
 A căsătoriților!
 Nu cercați pre din afară
 Chipul sub larfă în ceră
 Al neprocopsiților!
 Nu vă gândăliți de față
 Acoperită cu ceta,
 Ci de minte s'ascutați;
 Ci unde virtutea crește,
 Vrednicia strălucesce,
 Acolo se ascutați.
 Dumneșeu v'a dat în samă
 Oamenii, și pre voi ve chiamă
 A le fi învățători,
 Și așa să-i creșteți dară
 Se nu fiă de ocară
 Din voi povățuitori;
 Și dacă v'au dat putere,
 Nu dați cu nemângăere
 A se înderețnici,
 Ci prunciile vestri se crească
 În frica dumneșească
 Să se potă feriți.

XXI.

Inima bună plătesce
 Mai mult, cum se socotesce,
 De câtă miș de bogății,
 Și creșterea bună este
 Capitală cu mare veste
 Preste miș de avuții.
 Dându acesta cu silință
 Pruncilor, voi în credință
 Veți avea plată de sus;
 Și ei voru avea 'mpreună
 Fericirea cea mai bună
 Cu norocă mare, nespus.
 Ear cându la căsătorie
 Voru ajunge, ce se fie

Sfatul cel mai înțelept?
 Nu le porunciți cu silă,
 Orbește, fără de milă,
 Ci faceți ce e drept.
 Că este comoră mare
 O căsătorie, care
 Bine s'au orânduț.
 O păreche potrivită
 Cu dragostea fericită,
 În carea s'au întocmit.

* * *

XXII.

Cei ce se iubesc de sine,
 În locu strimt încă prea bine
 Și se forțe mulțemescu;
 O căscioră li se pare
 Că au o polată mare,
 Și nimica nu cârtesc.
 Aibă și bucate: zară,
 Mamăligă séu păpară,
 Că să satură voioși;
 Dintr'un ou se 'ndestuléză,
 Unulă altuia se creșcă
 Se mulțemescu sănătoși.
 Ear unde dragoste nu e
 Dulceața li să încuiă,
 Bucuria s'au răcit,
 Strimtă le este polata,
 Nimicu nu le este tata,
 Că de totu s'au sărăcitu.
 Tota lumea nu-i încape
 Și n'are unde se scape
 Unu de altulu fugindu,
 Tote le suntă veninate,
 Ori-ce felu de dulci bucate
 Numai gustulu necăjindu.

XXIII.

De sciți voi, părinți cu fire
 Pre această fericire,
 Ce alta mai așteptați?

Și fiiloră să le fie
 Spre večnică bucurie,
 Pentru ce să nu li-o dați?
 Seau de cum-va n'aveți parte,
 Ci sunteți lipsiți de carte,
 De căsătoritū norocū,
 Luați pildă de pre sine
 Și dați fiilorū mai bine,
 Să nu dea și ei în focū;
 Dați acéstă fericire
 Fiilorū spre norocire
 Ca se nu ve mai căiți.
 Fiți spre dēnșii cu blāndețe,
 Atunci ca se se învețe
 Cum se fie fericiți;
 Și veți avea bucurie
 Și la mórte să vă fie
 Māngāere cu folosū;
 Ear apoi la judecatā
 Eșiți cu fața curatā
 Înaintea lui Christosū.

XXIV.

Veți dice cu îndrāsneală
 Și cu sfântā rēndueală:
 „Eatā Dómne ce mi-ai dat!
 Eatā eu și la olaltā
 Cu pruncii mei, care saltā
 Noi bine te-am cuvēntat!“

* * *

Invēțați și voi băietē,
 Luați pildă și voi fete,
 Inima nu vă lipiți,
 Ca nu cumva preste fire
 Intru desnādājduire
 De bine se ve lipsiți.
 Se ocoliți scandelele
 Se ve păziți candelēle,

Untū de lemnū îndestulat
 Se aveți, se nu se stingā
 Minteā să nu vi se 'nfrāngā,
 Nicī cugetulū celū curatū;
 Fiți cu mintea înțelēptā
 Pāziți-vē buna faptā,
 Lucrul casei să-lū iubiți.
 Ca la vremea sa cu tōte
 Voi cele mai lāudate
 Gāzdōie bune să fiți;
 Și puneți așa șilintā
 Ca cu deplinā credință
 Deacă vă veți mārīta,
 Se fiți soții credinciōse
 Și maice bune doiōse,
 Cum Dumneđeū vă va da.

* * *

Ear voi, care cu pricinā
 Sunteți intru acéstā vinā,
 Pre voi nu ve judecū eū,
 Ci căci cu—acest feliū de sōrte
 V'ați făcutū inșivē mórte,
 Mā dōre sufletulū meū.
 Și tu Policseno! încă
 Ce țerīna te mănāncā,
 Domnulū se te judece;
 Și se te ierte pre tine,
 Deacă n'ai muritū mai bine
 Cândū ai fostū în scutece;
 Și dicū, totū omulū se dicā
 Cu cutremurū și cu fricā:
 Dómne! pretutindenea
 Ce în slavā ești slāvītū,
 Intru astfeliū de ispitā
 Nu duce pre nimenea.

Amin.

Postscriptum.

Cum aũ ajunsũ acestũ manuscriptũ alũ lui Ioanũ Baracũ dela Braşovũ la noi în Bãnatũ, nu amũ aflatũ. Presupunũ însẽ, cã au fostũ trimisũ reposatului d. Alecsandru Gavra, profesorũ preparandialũ în Aradũ spre publicare. I. Baracũ, încãt sciũ eu, au trimesũ şi alte mai multe opere manuscrise dlui A. Gavra spre publicare; însẽ A. Gavra nu le-a publicatũ, cãtũ sciũ eũ. Dar nici nu a pretinsũ manuscrisele înapoi. Dlu A. Gavra multe manuscrise, ce aũ posesũ dela unii şi dela alţii, le-aũ datũ se le decopieze elevii sãi. Astfeliũ de copie apoi s'aũ fostũ fãcutũ şi de unũ elevũ alũ seũ din Bãnatũ, posibilũ cã pentru sine în interesul propriu, şi aşa re-întorcẽndu-se dela Aradũ în Bãnatũ la Lecusigi, de unde era, aũ adusũ şi copia. Ear dupã mórtea sa veduva dẽnsului aũ începutũ din cauza sãraciei a vinde din biblioteca sociului seu rãposatũ cãrţi, la unii şi alţii. Astfeliũ în vãra anului 1892 amũ cumpãratũ şi eũ unele, între care şi manuscriptulũ de faşã.

Manuscrisurile depuse spre tipãrire la dlũ A. Gavra dupã reposarea sa unde se vorũ afla astãzi, nu se scie pozitivũ.

Astfeliũ se prepãdescũ la noi romãni multe monumente literare, cã nu se interesãzã aprõpe nime de ele!

Dupã ce amũ fostũ trãmisũ spre publicare notişele biografice asupra lui Ioanũ Baracũ, mi-au venitũ la cunoscinşã suplimentarũ şi alte date privitoare la dẽnsulũ şi scrierile lui.

Pe la 1801 Ioanũ Barac a tipãritũ scrierea sa „Arghir şi Elena“ sub titlulũ: „Istorie despre Arghirũ cel frumosũ şi despre Elena cea frumoşã şi pustiitã Crãiasã“. Adecã: O închipuire, sub care se înşelege luarea ţerei Ardealului prin Traianũ Cesarulũ Romei. Cu slobozenia celorũ mai mari. Sibiiũ în tipografia lui Petru Bartũ 1801. Prin urmare prima

operă a lui Ioană Barac a apărut nu la a. 1800, precum se credea greșit, ci la anul 1801. Exemplarū completū, bine conservatū, cine arū voi și 'lū pôte procură. De óre-ce între acestū exemplarū, editio princeps, și între posteriórele edițiunii (1863) se află numérose deosebiri, afiu de lipsă a reproduce precuvéntarea spre deslegare și a altorū date positive, și anume: „Înainte Cuvéntare. Mulți cetescū Istoria lui Arghirū cea în limba unгурéscă scrisă, fără de a socoti altceva lucru într'énsa decât o prósta poveste, însé altă mai adéncă înțelegere se tâlcuesce supt acésta poveste. În vremea de demultū stăpânia Ardealulū un neamū puternicū anume: Daciī. Aceștia aveau în veaculū alū doilea unū craiū anume: Decevalū, care rěsbindū pre Domițianū Cesariulū Romei, l'a silitū, ca Romániī cei puternici se plătéscă Dacilorū „Dajde“ pre totū anulū. S'a schimbatū noroculū în țilele-lui Traianū Cesariulū Romei, care în *due* rënduri venindū asupra Ardealululū, în urmă l'a luatū și laū supusū puterei Romanilorū. Acesta este înțelesulū lucrulū: Însé mai adaugă și acésta, cumcă vieața lui Traianū întru acestū prilej era în mare primejdie; pentru că la marginea țerei Mesiei (acum Bulgaria și Servia) îl caută nisce asasinī (adecă ucigătoriū intru ascuns), ca sē-lū pėrdă pre elū, pre cariī aflându-i i-a omoritū.

Întru acésta poveste se înțelege sub Arghirū Traianū, eară sub fecióra pustită cea cu pėrulū de aurū se înțelege Ardealulū, pentru băile lui cele de aurū, care de multū au fostū vestite.

Numai în alū doilea rëndū pôte Arghirū, ca și Traianū Ardealulū, sē-și dobéndéscă pre Elena, care cu mórte pedepsece pre sluga sa, care l'a împiedecatū, ca și Traianū pre împiedecătoriī sēi. —

Ioană Popoviciū Băracū, Dasc. Norm. Neunitū, în Avrig. Celalaltū text în 4 părți cuprinde 104 pagini, formatū 12 micū.

Textulă acesta princeps colationându-l la începută pag. 1—2 cu altă textă dela 1863, difere. Aşa în ed. I-a se începe Istoria lui Arghiră așa:

Te visaiă mişcând din buză,	A lui Arghiră pribegire,
O prea drăgălaşă Musă!	Fiu ală celui cu vestire
Verşi glasă űngerescă din gură,	Craiă Acleton la numire.
Care inimile fură,	Cel mai mică născută, se scie,
Fură şi le amăgesce	Precum la Cronică scrie,
După ce le îndulcesce.	Cu pustiita Crăiasă,
Te rogă ce eşă mângăiosă	Elena faţă frumósă,
Firiloră celoră doióse	A lui iubită soţié
Dintr'acea dulce putere	Şi logodnică târdie.
Pică-mă puţintica miere,	Maică sa era alésă
Se potă cânta cu simţire	Medena, blândă crăiasă.

Ear în ediţiunea dela anulă 1863 acestă textă e stră-formată așa:

„Te visaiă mişcând din buză	Fiiulă celă mai mică se scie
O prea drăgălaşă Muză!	(În cronica firii scrie,)
Verşi glas ângeresc din gură,	A lui Acletonă anume,
Care inimile fură,	Craiulă cel bogată din lume.
Fură şi le amăgesce	Că încă n'amă dată în cale
După ce le îndulcesce.	De numele Ţerei sale.
Te rogă, Muză mângăiosă!	Se đice dintru aflate
Carea cântă Cântări frumóse,	A fi avută o cetate
Pică-mă puţintică miere	Tare şi meşteşugită
Din măestra ta putere,	Şi cu şanţuri întărită
Să potă cântă cu simţire	Întru o ţeară fiastră
A lui Arghiră pribegire.	Din lumea cea mai măiastră
Arghiră a fostă Crăişorulă	Maicăsa blândă Crăiasă
Cel mai pedepsită cu dorulă,	Medena cea prea alésă“ etc.

Maí cunoscă o ediţiune cu litere latine a librăriei N. I. Ciurcu din Braşovă dela anulă 1887. Dlă Nicolae I. Ciurcu şi mai esagerată prescurtă Înainte-cuvântarea şi subiscălesce pre I. Baracă ca Dască! Norm. în Braşovă, autorulă Istoriei lui Arghiră. Astfelă nu e mirare, că literaţii nostră suntă duşi în eróre.

Prin urmare eată unū documentū pozitivū, prin carele prea evidentū se documentéază însuși de I. Baracū, cumcă pe la anulū 1801 a edatū pe Arghirū *ca învățatorū în Avrigū*, și că a purtatū și elū nume familiarū „Popovicū“. Se documentéază mai departe, că I. Baracū, *ca învățatorū în Avrigū*, încă este unulū din ucenicū și prietinū lūi Georgiū Lazarū.

Prin cărticica acésta s'a făcutū cunoscutū în lume și a trasū atențiunea superiorilorū sei asupra sa; dreptū aceea câștigându-lū neuitatūlū protopopū și directorū generalū alū scólelorū romănesci din Ardealū Radu Tempea, ilū căsătorū cu fīca sa, alū căruī nume însă răposatūlū protopopū I. Baracū alū Brașovulū nu-lū comunicase d-lui Densușanu în epistola sa dela 8/20 Octobre 1880. Ca căsătoritū s'an staveritū I. Baracū în Brașovū. Actulū cununiei póte s'arū afla în matriculele din Brașovū séu în matriculele parochiei, unde locuia Radu Tempea, tatălū miresei și mirésa pre acélū timpū.

Afară de cele comunicate de mine în Nr. 3. alū acestei prețuite foi mai adaugemū și descoperirile neobositóre ale Dluī Nicolae Densușanū, comunicate în Analele Academiei Romăne 1881. Seria 2 tomū II, sect. 1, pag. 222.

Anume D-sa ne spune, că cu ocasiunea cercetărilorū sale în arhivele din Ungaria și Transilvania a aflatū în biblioteca particulară a repositulū D. Iosifū Băracū, fiulū lūi Ioanū Băracū, încă următórele, și anume:

1. Bunătatea și înalta milostivire a craiulū Chir și jalnica mórte a craiulū Abradatū și a crăesei sale Pantea, poemă din a. 1837 8° pag. 21.

Acestū manuscripțū l'amū pomenitū și eū sub Nr. 14.

2. Atala séu dragostea celorū duoi Indieni în pustiele Luzianei, o tragedie 8° pag. 66.

Pomenitū sub nr. 11.

3. Vénătórea dela Matra, Casimirū și Leonora, poemă 4° pag. 49, pomenitū de mine la Nr. 18.

Patimile cele rarī și minunate ale unei Mademoazele cu numele Cartigam, care fusese fīca unū Pașă turcescū anume

Ibraimū dela Anadolū, și ea căduse în robia creștinilorū când aū bătutū pre Turci, și i-aū scosū din Ungaria, din Buda capitala țerei, unde locuise Pașa mulți ani, apoi fu botezată Cristina la Parisū și făcută grofiță; în stichurī alcătuite de I. B. translatorū magistratualū în Brașovū 26 Oct. 1846, formatū 4° 68 de foī.

Pomenitū de mine la Nr. 17.

5. Vrednica de iubire Europeană Constantină într'o adevărată, interesantă istorie de dragoste după vremea acēsta, închinată lunei cei galante și băgătoare de sēmă, spre desfătarea minții, în versurī alcătuită. Poemă în 22 părți 8° 482 pag.

Pomenitū de mine sub Nr. 24.

6. O poemă intitulată: „La miezulū noptii“, nepomenit de mine pană la Dlū Nicolae Densușanū.

7. Și în fine „Deucalionū și Pirha“ 8° pag. 47 pomenitū de mine după Aronū Densușanū, Istoria literaturēi, pag. 253 în pag. 78 nota I-ă.

8. După cum susține dlū A. Phiuppide în Istoria limbei și literaturēi române Iași 1888 pag. 192 Ioanū Baracū arū fi scrisū și pre: *Tilu - Buhă - Oglindă*.

Până în momentul de față atâtū mi-a succesū a descoperi despre neuitatul nostru I. Baracū și despre scrierile lui. Dee Dumneșeu, ca viitoriul se dee și alte prețioșe descoperiri. „Baremū, atâta se recăștigămū, câtū am avutū și am perdutū“!

F. Milianū.

O SERBĂTÓRE DE BUCURIA.

Comitetulū Asociațiunei transilvane, plinū de bucuriă pentru alegerea Dlui *George Barițiu* de președinte alū Academiei române din Bucuresci, s'a prezentatū Lunī a dóua și de Pasci, în corpore la stimatulū seū președinte, spre a-i manifesta bucuria și chiarū mândria sa pentru onórea, ce s'a făcutū veneratului nesorū alū literațiilor români.

Dlă Vice-președinte, Archimandritulă-Vicariul arhiepiscopescă Dr. *Ilarionă Pușcariulă*, a adresatū preastimatulū bărbatū, alesū la cea mai înaltă demnitate a unū literatū românū, cam următorele cuvinte:

Ilustre Domnule!

La serbătoreă sântelorū Pasci în tôte bisericile se întoneză cântarea de învingere „Christosū a înviatū“. Cu cuvintele: „Christosū a înviatū“ se salută Românulă la acéstă serbătore mare. Aceste cuvinte de triumfū însemneză nu numai Învierea din morți a Domnului și Mântuitorului nostru Iisusū Christosū, dar totdeodată și strălucirea bucuriei, întemeerea iubirei între omeni și aducerea la valóre a dreptății și a adevărului.

Biserica este în prima liniă chiămată a realiza aceste sublime idei, la care aspiréză astăzi toți omenii de cultură. În servițiulă acestorū idei salutare pentru omenime, Ți-ai pusū Ilustre Domnule tótă activitatea mănósă din vietă. Te-ai străduitū a aduce lumină, învățatură și cultură — la poporulă românū; ai iubitū și căutatū pacea între frați; ai fostū pe partea dreptății și a adevărului. Pentru aceste merite și prin aceste virtuți înalte ai căștigatū iubirea și stima poporului românū.

Academia română din Bucuresci în considerarea meritelorū neperitóre, ce Ți le-ai căștigatū pentru literatură și sciință, Te a alesū de curénd de președinte al sēu. Prin actulū acesta de cea mai înaltă distincțiune, ce se pôte face astăzi unū românū de litere și de sciințe, Te a onoratū după meritū și prin acésta ne-a onoratū și pre noi, carī Te stimămū și iubimū.

Membrii comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, al cărei președinte ești, satisfăcuți și plini de mândriă, pentru distincțiunea, ce o ai primitū, cu bucuriă se presentă astăzi aici, pentru a Te felicita la acéstă ocașiune, care coincide cu sântele serbători

ale Pasciloră, și a-Ți pofti din inimă curată, ca prevedința dumnezească să-Ți lungescă firulă vieții încă mulți ani cu sănătate și putere, pentru a fi și mai departe far conducătoră pre terenulă sciinței și literaturăi naționale. Se trăiesci!

Cuvintele acestea însuflețite, însoțite de viile aclamațiunii ale tuturoră celoră de față, au storsă lacrimi din ochii venerabilului octogenară, carele în cuvinte căldurose a dată espresiune bucuriei și mulțemitei sale pentru înalta onóre, ce i s'a făcută, și cu însuflețire juvenilă a comunicată membriloră comitetului mărețului aventă, ce ia din ană în ană suprema noastră instituțiune literară și culturală.

Cuvintele D-Sale au fostă cam următoarele:

Preacuviose Domnule Archimandrită! Preaonorăți domni colegi și iubiți frați! Ve mulțemescă din totă inima mea pentru acestă întimpinăre, cu care m'ați onorată cu totulă pe neașteptate, ca și la una alta ocașiune din anulă trecută. Ve rogă înse, ca se ve convingeți, Domniloră Colegi, cumcă distincțiunea, ce mi s'a făcută mie de cătră ddnii colegi din Academia română, nici decum nu se pôte reduce numai la persóna mea, ci aceea are înțelesă și se împarte preste totă frumosulă numără ală bărbațiloră români din țerile acesteii monarchii căți cultivă sciințele, ear alătura cu acestea limba și literatura noastră națională, întru care colegii mei academiciani voescă se întrețină o comuniune și solidaritate permanentă, întocma așa precum voesce Domnulă Dumneșă, ca se fiă precum a fostă din veacuri. Număi așa să se înțelegă acea înaintare a mea la acelă scaună în acești ani ai vieții și în starea de acum a sănetății mele, căci pentru mine acelă scaună stă așa de susă, încătă cugetându la elă mi se pare amețitoriu. Bărbați ca ună *Ioană Ghica* și ca ună *Michailă Cogălniceanu* „tanquam viri in utraque Republica clari“ au ocupată atăți ani acelă scaună, eară de acești bărbați nici decum nu este lipsită națiunea română; colegii mei înse au aflată cu cale, a concentra voturile

loră asupra unui bătrân din sinul asociațiunii noastre, și eu în acestă înțelesă le-am și mulțemită. Ve mulțemesă și D-Văstre cu aceeași candore sufletescă, și ve ceră dela Dumnezeu sănătate și vieată îndelungată.

DELA ACADEMIA ROMÂNĂ.

Documentă prețiosă. Dlă profesoră semnarială de aici Dr. D. P. Barcianu a trămisă Academiei în copią ună prețiosă documentă, necunoscută până acum: *actulă unei donațiuni de Mihaiu Vităzului.* Acela este datată din Alba-Iulia 2 Ianuariu 1600, scrisă în limba latină și subscrisă de mâna lui Mihaiu cu litere cirilice. Actulă e donată de parochulă *Gavriulă Murășană* din Jimborulă-mare bibliotecei seminariale din Sibiu, și predată la destinațiunea sa de nepotulă aceluia, clericulă Simeonă Popovici. Academia în ședința sa dela 25 Februariu (9 Martiu) a hotărâtă, a se cere originalulă spre fotografiare; ear în ședința publică dela 5/17 Martiu a. c., ținută sub presiulă M. S. Regelă, dlă secretară generală Dem. Sturdza presentă și acestă documentă de valoare.

În secțiunea istorică, dl V. A. Urechia a cetită ună documentă relativă la reorganizarea unei flote române pe Dunăre la anulă 1793. Documentulă acesta de mare însemnătate s'a decisă a se ceti în ședința solemnă, la carea va luă parte și regele, însoțită de principele Ferdinandă, ceea-ce s'a și făcută în ședința amințită mai susă. Totă în această solemnă ședința publică a cetită și dlă Grigorie G. Tocilescu interesanta sa conferință despre provincia română Mesia înainte de Traiană.

În locurile vacante s'au alesă: în secțiunea literară dd. D. C. Olănescu și Naumă; în secțiunea istorică dd. Al. D. Xenopolă și Ioană Calinderă; în secțiunea științifică dlă Dr. V. Babeșă. Membrii corespondenți au fostă aleși dd. Al. Vlăhuță, Dr. Zevan Cosmovici, D. Negreană și L. Ștefănescu.

Premiulă de 5000 lei pentru cea mai bună lucrare literară din ultimii trei ani s'a conferită Dlu Dela-Vrancea pentru novelele sale intitulăte „Parasiți”.

În ședințele sale ultime Academia a alesă președinte pentru periodulă presentă pre Dlă Georgiu Barișă, președintele Asociațiunii transilvane; ear vicepreședinți pre același periodă pre dd. V. A. Urechia, Iacobă Negruzzi și Dr. D. Brândză.

DIN CRONICA LUNARĂ.

Necrológe. La 27 Februariu (11 Martiu) a. c. a răposat în Bucuresci dl *Gregoriu T. Brătianu*, zelosul și preameritatul președinte al lizei culturale române, morțe subită, în urma unei apoplecsii, în etate de 44 ani. Ceremoniile religioase s'au săvârșit Marți d. a. în biserica sf. Georgiu, unde au vorbit dd. *I. A. Urechia* în numele Lizei, *I. M. Dimitriu* în numele studenților, *I. G. D. Palladi* și *D. Florentinu* în numele Ardelenilor. Cadavrul regretatului bărbat, cu rară solenitate, fiindu 40 lige locale și ținutele reprezentate prin delegați cu drapelul lor, a fost transportat la gara de nord și de acolo la Ticveni, spre a fi depus în cripta familiară. Tote foile române fac decedatului caldurese elogi, și totă românia jelesce pierderea unuia din cei mai devotați fii ai săi. Fiă-i țărana ușor și memoria binecuvântată!

— Duminecă la 28 Februariu răposă în Satu-lungu (Săcele) dl *Ioan Dorca*, zelosul director al școlii gr. or. române dela biserica SS. Archangeli de acolo, cunoscut și din scrierile sale școlare, în etate de 60 ani. —

— Sâmbătă la 13/25 Martiu c. reposesă în Lipova zelosul învățătoriu de acolo *Dariu Puticiu*, în etate de 50 ani, după activitate învățătorescă de 32 ani. Răposatul ca părintele unei stimate familii, precum și ca învățătoriu devotat și alchimăriei sale, și a asigurat bună memoria la contimpuran și următorii. —

— La 8/20 Martiu c. răposă la moșia sa dela Petrisat lângă Blaj dl *Augustin Ladai*, jude curial r. u. în pensiune, cavaler ord. leopoldin, fost membru de Comitetul Asociației etc., în etate de 78 ani. Totă considerabila sa avere decedatul o a lăsat spre scopuri culturale și filantropice, întemeiându o fundație pentru stipendii, ce se vor da studenților români, și ajutore, ce se vor da la școle românesce.

— Duminecă 14/26 Martiu c. a încetat din viață ven. moșu *Ioan Manole*, comerciant în Brașov, decenii întregi episcop al bisericii ceii mari dela S. Nicolae, unul din fundatorii gimnaziului român de acolo, cetățean de frunte, model de pietate, probitate și caracter, părintele unei numeroase și stimabile familii, în etate de 94 ani. —

— În Vinerea mare, 26 Martiu (7 Aprilie) c. a reposesă în Lipova dl *David Simonu*, comerciant de frunte și bărbat forte devotat bisericii și națiunii sale, în etate de 64 ani. Repo-

satulă a lăsată bisericeii, scólei și reuniuniloră culturale ale frațiloră nostri de acolo frumóse legate.

La universitatea c. r. din Cernăuți au ascultată în semestrulă I. a. c. cu totulă 305 studenți, și anume: teologi 61, juriști 205, filosofi 29, farmaceuți 20. Aceștia erau după naționalitate:

Germani 138, Români 91, Maghiari —, Ruteni 37, Poloni 27, Cechi 2, Sêrbi 3, Ruși 2, Armeni 5. Ear după religione:

Greco-orientali 119, armeni orientali 4, romano-catolică 54, greco-cat. 16, arm. cat. 6, luterani 6, reformați 1, mosaici 19.

După naționalitate dar cei mai mulți Germani (cu Iudeii), apoi Români, după religione cei mai mulți gr. orientali 7 Români (cu Ruteni), apoi Israeliți; ear relativă în ambe privințele cei mai mulți Iudeii. —

Pentru scopuri culturale și de binefacere, adunarea generală a institutului de credită și de economiă „*Albina*“ din Sibiu, a votată din venitulă seă, de pe anulă 1892, suma de 4289 fl. 22 cr. v. a. Între beneficiați e primo loco Asociațiunea transilvană, apoi scóla civilă și elementară de fete, fondulă studențiloră bolnavi din Brașovă și Blajă ș. a.

De asemenea a acordată pentru scopuri culturale și filantropice „*Ardeleana*“ din Orăștia suma de 924 fl.

Este fórte de dorită, ca tóte institutele nóstre bănesci se vină în ajutoriu din venitulă loră curată și Asociațiunei transilvane, carea este ună bună comună ală poporului nostru. —

Reprentațiuni teatrale în Iași. Capitala a dóua a României ve avé bucuria, de a puté saluta în zilele acestea pe scena teatrului seă dóue celebre artiste: pre fiica țerei *Agata Bărsescu* și pre francesă *Sara Bernhardt*.

BIBLIOGRAFIA.

Din „*Etymologicum magnum Romaniae*“, dicționarulă limbei istorice și poporane a Româniloră de *B. Petricăcu-Hasdeu*, a eșită tomulă III, fascióra I., cuprindendă cuvintele dela litera B. până la Ban.

Părți lexiconografice îi premerge cunoscută lucrare a dlui autoră, intitulată: *Strată și substrată*. Genealogia popóreloră balcanice, cu 5 harte etnografice. Bucuresci I. V. Socecă, 1893.

Carte de cetire pentru clasa III gimnasială, reală și pentru scólele superióre de fete, de *Virgilă Onițiu*, profesoră. Brașovă

1893, prețului 1 fl. O recomandăm ca una din cele mai bune ale noastre cărți școlare. .

Asociațiunea pentru sprijinirea învățăcelilor și sodalilor români din Brașov. Informațiuni de *N. P. Petrescu*, președintele Asociațiunei. Brașov, tipografia A. Mureșianu, 1893.

CONSEMNAREA

sumelor colectate în favorul școlii civile de fete a „Asociațiunei transilvane” prin dlă Partenie Cosma.

L. Negrilă, econom în Sibiiu 1 fl. 50 cr.; C. Fleschin, econ. în Reșinari 2 fl.; M. S. econ. în Sibiiu 2 fl. 50 cr.; Al. Spornoveanu, econ. în Ningra 1 fl.; D. I., econ. în Sibiiu 2 fl.; Ioană Micu jun., econ. în Cornățel 50 cr.; Ioană Liula, econ. în Secădate 50 cr.; P. Oprea Mih., econ. în Cornățel 1 fl.; Ioană Toderas, econ. în Baita 1 fl.; Ioană Bela Nichi, econ. în Rovășel 50 cr.; Ioană Vulcea, econ. în Mardeș 1 fl.; Ioană Radu, econ. în Pianu sup. 2 fl.; Iosif Prehărie, econ. în Lăpușul de jos; Olar Șofron, econ. în Tisa; D. Fărcaș, econ. în Lăpușul de jos; G. Olar, econ. în Boiu de jos câte 1 fl.; Patrichie Timar, econ. în Mediaș 3 fl.; N. Spătar, econ. în Mediaș 1 fl. 50 cr.; Savu Sântea, econ. în Mediaș 50 cr.; N. Barbu, econ. în Mediaș 1 fl.; A. Berinde, paroch în Sein 2 fl.; Ganea Iosof, econ. în Hațeg 1 fl.; N. Doctor, paroch în Hașfal 1 fl. 50 cr.; A. Todea, avocat în Reghin 7 fl. 50 cr.; R. Crainic, protopop în Dobra 4 fl.; F. Longin, avocat în Deva 2 fl.; L. Simon, proprietar în Sângeorgiu 1 fl.; G. Manu, avocat în Deș 1 fl.; I. Jurca, econom în Rovășel 3 fl.; T. Cinfudeanu, econom în Sorosteiu 1 fl.; I. A., econ. în Sibiiu 3 fl. 50 cr.; I. Lințu, esactor în Caransebeș 8 fl. 50 cr.; I. Șandru, senator în Sighișora 2 fl.; Al. Berinde. presid. „Perșeu” în Sein 13 fl.; Mihail Deacu, econom Șardul nou 1 fl.; N. Topârceanu, econ. în Alămor 1 fl.; N. Opreșor, econ. în Ocna 50 cr.; T. Câmpeanu, econ. în Sibiiu 3 fl.; I. Buzda, econ. în Șard 2 fl.; N. Doctor, econ. în Hașfal 2 fl.; D. Cuteanu, econ. în Secădate 1 fl.; D. Roman, propriet. în Mediaș 4 fl. 50 cr.; L. Simon, econ. în Sângeorgiu 5 fl.; P. Barbu, adv. în Reghin 2 fl.; A. Bersan, econ. în Hațeg 2 fl. 50 cr.; I. Șandru, econ. Sighișora 3 fl.; I. Lințu, econ. Caransebeș; N. Pop. econ. Reghin câte 2 fl.; I. Coman, econ. în Sibiiu 2 fl. 50 cr.; I. Vlad, econ. în Sibiiu 4 fl.; I. Moldovan, econ. în Tatârău 3 fl.; Diversi economi în Sibiiu 21 fl. 50 cr.; D. Pinca, econ. în Cergău 2 fl.; I. Musta, paroch Glămboca 29 fl. 50 cr.; Diversi economi din Sibiiu 46 fl.; Diversi economi din Sibiiu 7 fl. 50 cr.; I. Lințu, esactor în Caransebeș 27 fl.; I. R. econ. A.-Iulia 1 fl. 50 cr.; Diversi economi în Sibiiu 51 fl.; A. Naita, econ. Reșinari 3 fl.; Diversi econ. în Reșinari 69 fl. 50 cr.; Eva Comănescu, econ. în Sibiiu 2 fl. 50 cr.; Emil Vintilă, econ. în Sibiiu 1 fl.; O. Neamțu, econ. în Armeni 3 fl.; L. Negrilă, econ. în Ocna 2 fl. 50 cr.; T. Manciu, econ. în Fofeldea 1 fl.; L. Simon, econ. în Sângeorgiu 2 fl.; A. Berinde, preot în Sein 3 fl.; Iuliu Musta, preot în Glămboca 16 fl.; D. Roman, proprietar în Mediaș 13 fl.